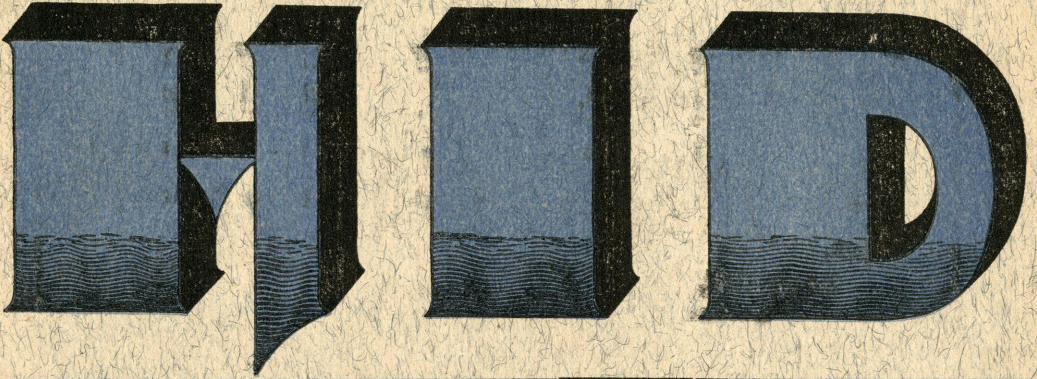

Poštarina plačena u gotovom

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

TARTALOM:

STOLTE ISTVÁN MIKLÓS: Ezer éve...

ESZMECSERE:

KALMÁR ISTVÁN: Jobb és bal (Válasz a „Nép“-nek)

TÓTHLUDASSY J.: A színes kérdés (color problem)

DARVAS JÓZSEF: Fekete kenyér (regényrészlet)

GÁBOR A.: A közömböshöz (vers)

VISSZHANG:

PATAKI MÁRIA (Noviszád) és BARÁTH JÓZSEF (Szentá) írásai

FIGYELŐ:

FÉNYES S.: Széchenyi botrány Budapesten
FÁBRY ZOLTÁN: Tiborok és Tiborcok

SZEMELVÉNYEK
SZERKESZTŐI ÜZENETEK

A „HID“ a jugoszláviai új magyar nemzedék társadalmi, irodalmi és kritikai szemléje

Megjelenik havonként egyszer

Szerkeszti és terjeszti a szerkesztő- és terjesztő-bizottság
bajai,

beográdi,

budapesti,

noviszádi,

petrovgrádi,

szentai,

szombori,

sztaribecseji,

szubotikai,

temerini és

zágrebi

tagjai.

A „HID“ a harcossalalok lapja!

Uj nemzedékünk szellemét, törekvéseinek irányát érintő levelek, könyvek, folyóiratok, cserepéldányok, ismertetésre vagy leközlésre szánt munkák szerkesztőségünk címére (Szubotica, Pozoriska ulica br. 3-I) küldendők. – A mutatószám elfogadása előfizetésre kötelez. Ingyen lappéldányt nem küldünk senkinek.

Előfizetési árák:

A „Híd“ csekk-számlája: 58.297

Jugoszláviában:

Egy évre . . . 30 dinár
Fél évre . . . 16 "
Negyed évre . . . 9 "

Magyarországon:

Egy évre . . . 4 pengő
Fél évre . . . 2 "
Negyed évre . . . 1 "

Egyes szám ára

3

d i n á r

Romániában:

Egy évre . . . 100 lei
Fél évre . . . 50 "
Negyed évre . . . 25 "

Ezer éve . . .

Ezer évvel ezelőtt más volt az élet a Tisza-Duna öntözte rónaságon. A honfoglaló magyarok ősi vagyonszövetségben éltek. Közös volt a föld, az erdő, a rét, a nádas. Közös a gulya és a ménes és amit közösen szereztek, azt közösen is birtokolták.

Igy szerződött a „hét vezér“ a vérszerződésben.

Ez a magyarság nem ismerte ugyan még a kereszténység emberbaráti szeretetet hirdető tanait, de nem ismert maga felett kizsákmányolókat sem. Pogányok voltak és egymás közt egyenlő szabadok. Társadalmuk még nem tagolódott osztályokra.

Azonban ez az osztálytagozódás nélkül való, a vagyonszövetségén alapuló társadalmi rend nem sokkal élte túl a honfoglalást. Valamikor a történelem minden ismert népe ilyen vagyonszövetségben élt (sőt még van, amelyik ma is így él), akkor azonban, midőn a magyarság jelen hazájában megtelepedett, olyan népek közé került, amelyek már mind messze túlhaladták fejlődésükben ezt az ősi társadalmi formát. A magyarságnak hozzájuk kellett hasonulnia, ha meg akart maradni Európa keresztény-feudális (hübéri) nép-tengerében. Az ősi vagyonszövetségnek szükségszerűen helyt kellett engednie a jobbágmunka kizsákmányolásának és a földbirtok magántulajdonán alapuló hübéri társadalmi rendnek. Ez az átalakulás épp oly szükségszerű volt, mint ahogy a jég is megolvad, ha vízbe dobják.

Külső kényszer tette szükségessé az ősi társadalmi rend bukását, azonban ha ki is tudta erőszakolni az új rendet, kedvessé sohasem tehetette a magyarság dolgozó tömegei előtt. Ez az új rend a magyarság tömegeinek tulnyomó többsége: a dolgozók számára a vagyoni egyenlőség és az egyforma szabadság állapotából a rab-szolgaságba, vagy a félrabszolgai viszonyba való süllyedését jelentette. Az új rend tehát ezeknek a tömegeknek kétségbeesett ellenállására talált, s ezt az ellenállást csak egy idegen (német) szövetségesei révén túlságosan elhatalmasodott vezéri család keménykezű törzsfői (Géza és I. István) törhették meg. A régi szabad magyar törzsek földjeinek legnagyobbik részét elkobozták és főleg azoknak az idegen, túlnyomóan német lovagoknak adták, akik I. István felesége: Bajor Gizella kíséretében jöttek be az országba s akik fegyveres erővel támogatták a királyt az ellenálló törzsek leverésében.

Ezzel a hajdani szabad magyar tömegek nagy része ebek harmincadára került. Kezdetét vette a nagy per, mely azóta egy évezrede folyik rengeteg véres küzdelem, keserű csalódáson át s melynek előbb-utóbb a parasztság győzelmével, ezer éve elkobozott földjeinek visszaszerzésével kell végződnie.

A szabadságukat vesztett dolgozó tömegek ellenállása oly erős volt, hogy máról-holnapra a legkönyörtelenebb erőszak sem teremthette meg egész kifejlett formájában az új társadalmi rendet. A királyi Magyarország első századában egymást érik a pogány lá-

zadások. Ezeket a felkeléseket szeretnék úgy feltüntetni, mintha csupán vallási indokaik lettek volna, a valóságban akkor is a földért folyt a harc és a lázadások pogány színezete is ennek volt szükségszerű következménye, minthogy az egyház kezdettől fogva hatalmas nagybirtokokat kapott és minden erejével támogatta az uralkodó rendszert.

A régi pogány lázadások természetes folytatásai azok az örökös parasztforradalmak, melyek századokról-századokra újból és újból, megremegettik a fegyveres erejükben elbizakodott uralkodó osztályokat.

1437-ben Erdély parasztsága lázadt fel. Kétszer győztek a harcmezőn, kétszer kényszerítették egyezkedésre a nagybirtok dolyfős urait. És végül mégis elbuktak. A parasztok ugyanis hittek az adott szó szentségében, győzelmük után letették a fegyvert. A nemesség erre mitsem törődve ígéreteivel, falúról-falúra vette őket és szétaprózva az erőtlén parasztság ezreit mészárolta le, hogy aztán a megmaradtakat még súlyosabb szolgaság járma alá vesse. A parasztság drágán fizette meg az urakba vetett bizalmát, de okult a történetken és mikor 1514-ben az egész ország jobbágysága lázadt fel, már nem kérnek az úri szóból, hanem halálra szántan a végsőig folytatják a harcot. Am Dózsa forradalma sem győzhetett. Még nem volt elég kitartás, tiszta osztályöntudat a paraszti tömegekben s egyebek közt már ez is megpecsételte sorsukat. Temesvár falai alatt hetvenezer parasztot mészároltak le a dühödt nagyurak és magát a vezért válogatott kinzások közt végezték ki.

A paraszt forradalmárok vérehullása, Dózsa tüzes vastrónja mégsem volt egészen hiába. Példájuk századokon át lelkesítette az utódokat és új forradalmak csiráját hordta magában.

1600 körül állandóak a zendülések. A hajdúk azért állanak a kormány által üldözött Bocskay mellé, mert tőle várják sorsuk jobbra fordulását, tulajdonkép Bocskay oldalán is a földért harcolnak. Ők viszik győzelemre az osztrák fegyverrel szemben a nemzeti felkelés zászlaját s mert fegyver van kezükben, földet és szabadságot is kapnak, de a nemesség, melynek érdekeiért vérüket hullatták, rövidesen visszasüllyeszti őket a jobbágyság állapotába.

1631-ben a Tisza-vidéken támadt parasztlázadás. Ezen a vidéken harcoltak akkor egymással a császári és az erdélyi hadak. Persze mindkét fél a parasztokat fosztogatta. Ez elég volt ahhoz, hogy lángra lobbantsa a hamu alatt izzó parazsat. A fellázadt parasztok vezérért, Császár Pétert egyezkedés ürügye alatt becsalták Kassára, hogy aztán szörnyű kinzások közt végezzék ki. Testét felnegyelték és elrettentésül kitűzték Kassa város kapúira. Am a parasztságot nem félemlíthették meg. A parasztok vezérük elvesztése után még elszántabban folytatták a harcot. Erre az eddig egymás ellen küzdő császári és erdélyi csapatok szövetkeztek ellenük és együttes erővel verték le őket.

1655-től alig van egy nyugodt év, amelyben nem kap fegyverre a parasztság, míg végül 1703-ban azért csatlakozik roppant tömegekben a nemzeti felkelés zászlaihoz, mert vezérében: Rákóczi-ban az új Dózsa Györgyöt látja.

1790-ben a szabolcsi és zempléni parasztok akarják fegyverrel visszahódítani elvesztett szabadságukat. Ez volt a parasztság utolsó igazi osztályharcos, öntudatos megmozdulása. Volt ugyan 1831-ben még egy utolsó parasztfelkelés a Felvidéken. ez azonban semmiben sem emlékeztetett a régi, bukásuk mellett is dicsőséges küzdelmekre és végül is úgyszólván kardcsapás nélkül verték le.

1848 meghozta a magyarországi jobbágyság névleges eltörlését. Ez a hirtelen jött „felszabadítás” nem belső, hanem külső forradalom eredménye. Az 1848 február 24-iki francia és még inkább a március 13-iki bécsi forradalom, melynek nyomán a kitörően levő parasztlázadásról is hírek terjedtek el, a magyar országgyűlést is engedékenységre kényszerítette. Csak a félelem hajtotta rá erre a nagybirtokosokat. Mint Acsády megállapítja:

„1848 február végén a kormánypártnak még a felvilágosultabb elemei is elleneztek a jobbágyfelszabadítást és csak valami megkésett félrendszerrel akartak port hinteni a tömegek szemébe, amely hatástalan maradt volna.” (A magyar jobbágyság története).

Ijedtükben egy egészen nagyszabású porhintésre vállalkoztak: a jobbágyság eltörlésére. Ez a jobbágyfelszabadítás azonban nem volt igazi felszabadítás. Az 1848: IX. törvénycikk a valóságban nem felszabadította, hanem csak a nevét változtatta meg a parasztságnak. Tényleges gazdasági helyzetén nem javított.

Az 1848-as törvények nem hoztak földosztást, változatlanul hagyták az ország legjobb földjein elterpeszkedő nagybirtokot, nem kerekítették ki a 3—8 holdas apró jobbágytelkeket életképes nagyságra, föld nélkül hagytak több mint egymillió földmunkást, azokat pedig, akik megkapták azt a földet, melyen addig, mint a földesur jobbágyságai gazdálkodtak, súlyos kártérítéssel terhelték. Nem adták vissza a parasztságnak azokat a legelőterületeket sem, melyeket tőlük a földesurak a 16. században kezdtek eltulajdonítani. A legelő továbbra is a nagybirtok kezén maradt s ezzel a fejlett állattenyésztés lehetőségét vonták meg a parasztságtól. Mindezt betetőzte az önkényuralom idején életbeléptetett földadórendszer, mely a föld hasznának felbecsülésén, az úgynevezett kataszteri tiszta jövedelmen alapult.

A becslési eljárás során az uradalmak elsőrendű minőségű, nagy jövedelmű földjeit értéktelen és az adózás szempontjából kimérendő földeknek miósitették. Ezzel szemben a kincstár elmaradt jövedelmeit legfőként a védtelen parasztbirtokok rovására igyekeztek kárpótolni. Ezek az adóvisszaélések átmentek a későbbi alkotmányos korba is és mindmáig súlyosan terhelik fordított fokozatosságukkal az amúgy is életképtelen kisbirtokot.

Mindez rövidesen hatalmas tömegkivándorlásra vezetett, mely már-már munkaerőhiányt idézett elő. Am a nagybirtok résen állt. Már a mult század végén megindult az állami telepítési és az úgy az állami, mint magántőkével támogatott parcellázási akciók egész sora. Ezzel azután a banktőke is benyomult a mezőgazdaságba és mindjárt az első rohammal a kisparaszti üzemek jelentős részének földjáraadékát sajátította ki. Ez a folyamat a világháboru kitöréséig oda vezetett, hogy végül már majdnem az egész kisparasztság a banktőkének volt kénytelen kamat és törlesztés formájában földjáraadékát átengedni.

Ez a folyamat jellemezte a magyar birtokmegosztási viszonyokat a háboru kitöréséig és egyre vadabb kétségbeesésbe hajszolta a földért véres verejtékkel hiába küzdő parasztságot. Ez a parasztság ott vérzett a világháboru minden harcterén, azonban sem a háborut megelőző kizsákmányolás, sem az idegen érdekek szolgálatában ontott rengeteg vér nem volt még elég ahhoz, hogy az egész osztályt vagy legalább annak többségét öntudatra ébressze.

Stolte István Miklós

E S Z M E C S E R E

E rovatban szívesen ad helyet szerkesztőségünk mindazon cikkeknek, melyek valamely megjegyzést vagy vitára szolgáló anyagot tartalmaznak, valamely lapunkban vagy bármely más lapban megjelent cikkel kapcsolatban.

Jobb és bal

Válasz a „Né p“-nek

Az anyagi világ és az emberi tudat összefüggésének kérdéséből két ellentétes világszemlélet alakult ki. Az idealizmus, mely szerint a tudat határozza meg az anyagi létet, és a materializmus, mely az emberi tudatot az anyagi létből magyarázza. A régi, természettudományi alapokat nélkülöző filozófiai rendszerek e két ellentétes pólus között mozogtak, és konkrét bizonyítékok hiányában ez a harc eldöntetlen maradt. A legújabb természettudományi kutatások és felfedezések a merev és állandóan zsákuccába futó idealista módszerekkel fel nem oldható, új, bonyolult problémakört nyitottak meg nem csak a szorosan vett, egyes természettudományi ágak körén belül, hanem a filozófia számára is. Ezek az új problémák az eddigiekkel szemben más módszereket kívántak, A formális logika, statikus, mechanikus materializmus, képtelenek voltak ezekkel megbirkózni. Szükségképpen meg kellett születnie egy, a kérdésekhez jobban alkalmazkodó filozófiai és történelemlétkutatási módszernek, mely mint szilárd ideológiai bázis

döntő szerephez jut a termelési viszonyok okozta érdekellentétek összeütközésében. Ma az idealizmus és materializmus harca élő társadalmi valósággá vált. E két fogalom ma többet jelent filozófiai rendszereknél. A két világfelfogás közötti küzdelem már nem spekulatív jellegű, ma ez két ellentétes világ összeütközését, gazdasági, politikai és kulturális harcot jelent.

A „Nép“ cikkírója talán nem is tudta, milyen mély problémákhoz nyúlt, mikor könnyelműen jobb és balfelé választotta a jugoszláviai magyar ifjúságot. Nem tudta felmérni a materialista baloldaliság, és az ezzel szembehelyezett idealista jobboldaliságnak jelentőségét. Egy természettudományi, filozófiai és történelmi megalapozottsággal bíró világnézet harcát egyszerűen üres, divatos jelszódobálózásnak minősíteni nem csak rosszakaratot, hanem nagyfokú tudatlanságot árul el.

Ezek után már pontot is tehetnénk. De nem engedhetjük, hogy egy magyar nyelven megjelenő lap kisebbségünket bárgyú, sekélyes idealizmusával megfertőzze és továbbra is tehetetlenségének rabságában tartsa, hogy már-már látni kezdő szemeiket újra bekösse és ezért mindig készek leszünk sikra szállni az ilyen irányú munka ellen. Az itteni materialisták azok, akik — ha a „vádak“ szerint le is becsülik a szellem jelentőségét — a jugoszláviai magyar szellemiségtől a legtöbbet várják. Először is elvárják, hogy tanuljon; mert a „Nép“ cikkírójának kijelentései után még jobban igazoltnak látszik e lap által is képviselt álláspont, hogy a fiatalságot tartalomnélküli, sekélyes gondolkodásmódjából fel kell rázni. Az intellektuális erőket, melyek még itt, vajdasági viszonylatainkban nemzetiségünkért és az emberi kultúra továbbhaladásáért kifejtett munkában igénybevehetők aktivizálni kell. Mi nem félünk felhasítani közömbösségünk és tudatlanságunk burokját, mely pedig sokáig olyan biztonságos nyugalmat hazudott nekünk. A magyar dolgozó és szellemi rétegek az általános elszegényedés egyre meredekebb lejtőjén bukdácsolnak, a kiutatkeresők száma napról-napra emelkedik, tehát nem tűrhetjük a nyárspolgári előítéletekkel megspékelt maradiságot.

Éppen a materializmus és a baloldaliság az, ami elszegényedő magyar tömegeink sorsának vállalására kötelez minden itteni gondolkodó agyat. Ez a sorsvállalás nem engedi, hogy idealista könnyedséggel kibújjunk társadalmi helyzetünk és korunk diktálta kötelességek alól, még kevésbé, hogy a gazdaságilag és szellemileg már amúgy is agyonnyomott parasztjainkat félrevezessük.

Az idealizmus a dolgozó ifjúságot passzivitásba, a fényes multtal megelégedett, terméktelen kérdőzésbe tereli. Nem ez kell nekünk! Mi tudjuk, hogy ezeréves történelmünk is a magyar robotosok földért és életért folytatott harcát jelenti. Látjuk, érezzük, hogy ez a harc ma is folyik. És amit a magyarság valaha teremtett, az ebből a harcból fakadt. Ennek a harcnak láza lobogott az 1514., 1687—1711. és 1848-as széles magyar tömegekben, ez a láng tűzelt Bacsányiban, Petőfiben és Adyban. Azok voltak igazi nagy embereink, költőink, akik a nép történelmi törekvéseit megértették, akik lelkesedtek ezért,

és akik nemzeti kulturánk felfejlesztésében a legjobban megközelíttek az egyetemest. Felismerni a népek felszabadulási harcának közös vonásait, nemzeti sajátágukban ezt az általános kulturahaladásba kapcsolni — ezt akarjuk mi. Nemzeti kulturánk lényegében fel kell ismernünk azokat az érintkezési pontokat, melyek révén a világ kulturaközösségébe kapcsolódhatunk. És nagyon jól tudjuk, hogy ezt éppen a nemzeti kultura tökéletes felfejlesztésével érhetjük el.

A művészetnek nem csak formája, hanem tartalma is van. A forma felduzzasztásával és túlértéklésével az egész művészet szép, de semmitmondó váz marad csak, mivel elveszti dinamikus társadalmi-történelmi jelentőségét. Az értelmetlen formakultusz tartalmatlansághoz, felületességhez vezet, és mindig hamis művészetszemléletet eredményez. Ne hamis, de igazi értékeinket tanuljuk megbecsülni. Hogyan tehetjük ezt meghamisított történelemmel és történelmi-népi viszonyaiból kiragadott irodalommal? Nem látják az idealisták, hogy történelmi vonatkozásaitól, tehát tartalmi valójától megfosztott irodalommal még tökéletesebbé teszik a káoszt, mely felvilágosulatlan ifjúságunk gondolkodásvilágában él? Vajjon mit akarnak elérni? Öntudatos tisztánlátást, vagy még zavarosabb öntudatlanságba süllyeszteni a magyar dolgozó rétegeket? Ne higgyék azt, hogy minden érték, ami magyar! A tisztán formai klasszikus művészet, mely az akkori kiváltságosokat szolgálta ki, már saját korában is talajtalan volt, mennyivel inkább az ma, minden történelmi-társadalmi összefüggésből kiragadva? Ez a mesterkelt és mondvacsinált művészet ma egy csöppet sem viszi közelebb kisebbségünket problémáik megoldásához. Nem a néptől idegen, hanem a népből kinőtt művészet adhatja meg, helyes történelmi átértékeléssel, azokat az igazi irányokat, melyek mai harcainkban is útmutatásul szolgálhatnak. André Gide monda: „Egy irodalom mindig csak a fundamentból, a talajból, a népből merithet erőt és újulhat meg“. Ehhez még hozzáfűzhetjük, hogy csak akkor tesz eleget hivatásának, csak akkor válik igazi művészetté, ha a népben talál visszhangra is.

A történelem változások sorozatából áll. Nem csak gazdasági rendszerek, hanem szellemi felülépítmények is változnak. És korának történelmi szükségleteit hiven visszatükröző művészet általános értékeit csak ezen változások felismerésével és helyes átértékelésével alkalmazhatjuk a ma harcára és őrizhetjük meg a holnap számára.

Kalmár István

Az ifjúság pártfogói; „...a dicsőséggel, szakállal és évekkel megterhelt emberek felfedezték az ifjúságot. Tele vannak gondossággal iránta. Folyton az ő nevében beszélnek... Állítólag ők fejezik ki a mi álmainkat. Nevetséges! A század bajának és az ifjúság bajának keresztelték el a mai zavart, hogy annál jobban leplezzék eredetét... Nagy tévedés. Mi megérteni és cselekedni akarunk“. (Pierre Armez, L'étudiant d'avant-garde).

A színes kérdés (color problem)

Irta: Tóthludassy J.

II.

A color problem kétségkívül legsötétebb része a fekete-kérdés (néger-kérdés). Ott bujkál ez a probléma az alkotmány körmönfont paragrafusai mögött, ott lappang gazdasági kérdésekben, nyíltan kitör a társadalmi életben, kulturában, egyetemeken, a munkásszervezetekbe is belopják és általában úgy tartják felszínen ezt a kérdést, hogy szükség esetén mindig elő lehessen rántani. Mert ami a nácinak a zsidó, nacionalistának a kisebbség: az az Egyesült Államokban a néger: bűnbak, nagy bajok leplezője, elkeseredés levezető csatornája, az uralkodó osztály egyik legjobb fegyvere. A legtöbb amerikai polgár, ha négert közelről alig látott is, tud a „néger veszedelemről”. Mert a jó polgár úgy ismeri a dolgokat, ahogy neki feltalálják őket, készpénznek vesz mindent, csak hogy ne kelljen gondolkodnia. Arról pedig gondoskodik az uralkodó osztály, hogy olcsó feleletekkel elvegye a kedvét nehéz kérdésektől. Ezért tudunk mi is olyan keveset a négerekről. Érzelgős amerikai filmek, vigyorgó, livrés fekete portások, mulatt-cseléd komikák, jazz-bandok és legfeljebb Tamás-bátya kunyhója jut eszünkbe róluk. De az amerikai kispolgár sem tud többet: a néger alacsony sorsban jámbor és megelégedett, de ha felemelkedik, akkor elveszti a talajt a lába alól, erőszakos, „vad ösztönei” felszabadulnak és veszedelmessé válik a társadalomra. A megoldás kézenfekvő: a néger maradjon szolga, mert annak teremtette az isten.

A néger-kérdést is történelme folyamán fogjuk vizsgálni és azért vissza kell mennünk arra az időre, amikor a spanyol és angol gazdasági terjeszkedés és ezzel együtt a rabszolgakereskedelem megindulásával először merült fel a feketék kérdése.

Az afrikai négerekről általában az a vélemény, hogy félbarbár állapotban éltek és élnek és hogy egyáltalán nincsen kulturájuk. Afrika első hódítói gyártották ezt a véleményt önmaguk igazolására, ugyanezen okból vették ezt át a rabszolgakereskedők és végül a modern imperializmus. Pedig ez a felfogás teljesen téves és rosszindulatú. A XVI. században a materiális élet tekintetében a szudáni kultúra ugyanazon a színvonalon állott mint, az akkori Európáé. Akkor már voltak nagy jelentőségű néger államok és a különböző törzsek konföderációkba voltak szervezve. Szudán bomlása csak a XVI. században kezdődött, a spanyol-mór hadseregek támadásai után, amikor megindult Afrikában a rabszolgakereskedelem. Az egyenlítő körüli kulturának pedig Kongó iparosítása vetett véget.

A XVI. században jelentek meg Afrika partjain az első rabszolga-szállító hajók, hogy az ujonnan felfedezett földrészek, Amerikának déli ültetvényeire munkaerőt, rabszolgákat szállítsanak. T. i. ebben az időben alakultak ki különösen a mai Egyesült Államok déli részén azok a hatalmas latifundiumok, amelyeket királyi

kegyadományokként „politikai érdemeikért” kaptak lecsuszott angol nemesek. Ezeken az ingyen, vagy nagyon olcsón szerzett ültetvényeken busás hasznot reméltek a kalandor-nemesek, ha csak a munkáskérdést olcsón meg tudják oldani. A munka ugyanis baromi volt az ültetvényeken, amit egy fehér sem vállalt volna, különösen nem a nagynevű és címeres angol nemesek. Fehér csak felügyelő volt ezeken a földeken. Az első időben rizs, dohány és indigó-ültetvények voltak, a legjövedelmezőbb termelés azonban csakhamar a gyapot lett, különösen mikor Anglia ipari fejlődése következtében a gyapot feldolgozása könnyebbé és nagyobb arányúvá vált. Az első négereket már a XVI. század közepén spanyoloknak adták el Nyugatindióban az Afrikából érkező angol hajók. Jámbor és vallásos angol nemes indította meg a jövedelmező üzletet. Legnagyobb rabszolga szállító hajójuk neve „Jézus” volt. Nagy érdemeiért lovaggá ütötte az első rabszolgakereskedőt az angol királynő. A XVII. században indult azután meg nagyarányban a négeres szállítása a mai Unió területére. A rabszolgakereskedelem lett a déli államok kulturájának alapja és előfeltétele. Így az ültetvényeken a nyomorult néger rabszolgák verejtékén egy arisztokratikus uri osztály épült fel, mely az anyaország uralkodó házához hű is maradt sokáig.

Az északi államokban az első telepések angol puritánok voltak, akik vallási és politikai üldözések elől menekültek el az anyaországból és itt teljesen szabad konstitúciójú államokban éltek. Legelső dolguk volt a lelkiismereti szabadság megfogalmazása, azután az emberi jogok deklarációja, a rabszolgaság megtiltása és olyan alkotmányok, amelyeken azután a későbbi európai liberális alkotmányok, sőt a francia forradalom nem egy jelszava is felépült. Társadalmi felépültségük demokratikus volt és ideológiájuk homlokegyenest ellenkezett a déli ültetvényesekével. Ők aztán jobban is érezték az anyaországtól való gazdasági függés hátrányait és mivel emellett Anglia velük sokkal jobban éreztette gyarmati helyzetüket és gazdaságilag jobban elnyomta őket, ők voltak hordozói a függetlenség gondolatának. A gazdasági és társadalmi, valamint ezekkel együtt az ideológiai különbözőség nem mulott el a függetlenségi harc után sem, állandóan összeütköztek és ezen ellentétekből támadt a szecessziós háború az északi és déli államok között. Zászlajukra természetesen a rabszolgafelszabadítás jelszavát irták az északiak és ezen jelszó alatt folyt a harc, amely az északi államok győzelmével végződött. A négeres politikai felszabadítása, az u. n. abolíció (eltörlés) hamarosan meg is történt, de ezzel tulajdonképpen semmi nem változott. Szabad költözködést jelentett ez, szavazati jogot, egyebet semmit, és még ezzel sem tudtak mit kezdeni. Hiszen hiába változtatta gazdáját, akár feudális déli ültetvényes, akár tőkés északi gyáros volt a gazdája, teljesen egyformán ki volt szolgáltatva nekik. Először óriási számokban vándoroltak fel az északi államokba, a nagyipar és nagykereskedelem azonban éppen olyan kizsákmányolóan bizonyult mint az ültetvény

délen. A négerkérdés a politikai felszabadulással csak még nagyobbá és komplikáltabbá vált. A nagy bevándorlások után, miután az északi államok a politikai jelszót tökéletesen kihasználták és vele az európai államok nemcsak szimpátiáját de anyagi támogatását is megszerezték, félredobták a jelszót és ugyanugy csak kihasználható tömeget, kizsákmányolható munkaerőt látnak a négerben. 11 millió néger él ma az Unió területén, akiknek legnagyobb része most már nem néger, hanem egyszerűen proletár.

A társadalmi elnyomás súlyosan nehezedik rájuk. Szorgalmas, törekvő faj, elöretörésük a század elején nagy félelmet okozott. És mivel a nagytőkének nem műveltségre, nem kulturára, hanem minél kulturálatlanabb és minél jobban kihasználható munkásokra van szüksége, a fehér faj védelmének jelszava alatt taszítja vissza a négereket tökéletes gazdasági függőségbe, ami ebben az esetben ugyanolyan rabszolgamunkát jelent, mint felszabadulásuk előtt. Gyermekegondozás, iskola, nevelés tökéletesen el van hanyagolva. Olyan államokban, ahol a lakosság 50 százaléka néger, a közoktatási költségvetés 10 százalékában részesednek csak, mint pl. Dél-Carolinában és Missisippiben. És általában a kulturális élet minden vonalán ki vannak szorítva. Ahogy a mozikban, színházakban a „színvonal”-on kívül kell lenniök és onnan nézni a fehérek kulturáját, úgy ez a „színvonal” ott van mindenütt és mindent csak kívülről, messziről nézhetnek. Persze, hogy aztán a szerencsétlen feketék azt hiszik, hogy a színük miatt nyomják el őket, és szeretnének fehérekké válni. Azt hiszik, hogy ezzel minden megnyílna előttük. Nem lenne villamosokon, vonatokon külön fülkájük, nem lehetne büntetlenül csufolni, bántalmazni őket, résztvehetnének mindenben, amiben naiv elgondolásuk szerint a fehérek mind résztvesznek. Mert az elnyomás teljesen a faji elnyomás jeleit viseli magán. Mindjárt a politikai felszabadulás után megalakult a Ku Klux Klan nevű titkos terrorista szervezet, mely az uralkodó osztály irányítása és támogatása mellett szükség szerint feketék, zsidók, sárgák ellen irányul, és amelynek eszközei: linchelés, rablás, gyújtogatás. A legkülönbözőbb jelszavak alatt védik a nagytőkét és az imperializmust. De persze kifelé faji és vallási jelszavakat hangoztatnak. Nagy gazdasági megrázkódtatások idején a tömeg elkeseredését mesterségesen négerek vagy egyéb ilyen akut kérdések felé fordítják. Kis kihágásokat a négerek részéről óriási jelentőségű bűntényekké fujnak fel és gyakran egészen alaptalan vádakot találnak ki és ezekért indítják a társadalmi bojkottot a néger ellen. Néhány évvel ezelőtt pl. az egész világ közvéleményét megmozgatta az alabamai Scotsborough-ban történt eset, amikor teljesen alaptalan vádra 5 néger gyereket ítéltek halálra.

A négerkérdést mostani formájában még komplikáltabbá teszi a fehérek és négerek közötti házasság kérdése, a kereszteződés. Maga a házasság nem is törvényes minden államban, de ez nem akadály a kereszteződésnek. Így származnak a mulattok, terciánerek, quadronok, oktoronok stb. A kereszteződés és színárnyalat

legalább 15 változatát ismerik és tartják számon. Ez a színmegkülönböztetés azután a szerencsétlen négerrek gondolkodásában is visszatükröződik és így történik meg, hogy irigykedve nézik azt, akiknek csak egy árnyalattal is világosabb a bőre mint az övék.

A színárnyalat ver aztán éket közéjük, irigységre, féltékenységre vezet, vannak akik átpártolnak a fehérekhez, ami azt jelenti, hogy fajukat teljesen megtagadják és lenézik, ezeket azután a többiek árulóknak tekintik. A faji öntudat azonban erősödik a faji jelszavak alatt folytatott elnyomás következtében, de lassan-lassan arra is rájönnek, hogy a színekérdésen túl is van elnyomás, és hogy problémájuk nem az ő problémájuk egyedül. Látni kezdik, hogy a fehéreknél is hatalmas elnyomott tömegek, kihasznált osztályok vannak, amelyeknek érdekei nagyon hasonlít az ő érdekeikhez. Ugyanezt kezdik belátni a munkásszervezetek is, akik eddig teljesen elzárkóztak a négerrek elől és a színeseket nem vették fel tagjaik közé.

Az öntudatosítás munkáját legnagyobb részben központjukban a new-yorki Harlemben, a négernegyedben végzik. Itt 250.000 néger él egy tömegben, legnagyobb részt tömeglakásokban összeszorítva és munkanélkül. Itt izzik, mint egy kohóban a négerkérdés egész valójában és itt válik lassan öntudatukban faji határokon és korlátozottságon túl egyetemleges gazdasági és társadalmi kérdéssé. Intellektueljeik vezetése mellett, proletár íróik, költőik, művészeik irányításával öntudatukban lassan kiformalódik egy nagy harcnak a képe, amelynek csak elenyésző kis mozzanata a négerrek elnyomása. A múlt évben történt meg először, hogy a fehér munkások a feketékkel együtt szervezték meg mozgalmukat közös kizsákmányolók ellen, jogos követeléseik kivívására. Egész napjainkig félre tudták vezetni az uralkodó osztályok hazugságaikkal a széles munkástömegeket a négerüldözés okait illetőleg. De most már látják, hogy ugyanazok, akiket a tőkés osztály sztrájk törőként olyan sikeresen alkalmazott a fehér munkások ellen, ugyanazok ellen uszították a fehér munkásokat és használták fel dühük levezetésére, nehogy az uralkodó osztályt érje a fehér munkások elkeseredése.

Igy használják ki a fekete munkást a fehér ellen bérlenyomónak, vagy sztrájk törőnek és így irányítják a fehér munkások elkeseredését a négerrek ellen. A „néger veszedelem” jelszava olyan mint egy biztonsági szelep a gazdasági problémák izzó kazánján, mindig jó arra, hogy a széles tömegek figyelmét eltereljék a bajok igaz okairól.

Természetesen nem egy mozgalom indult meg már arranézve, hogy a négerkérdést a mai gazdasági és társadalmi keretek közt megoldják. Úgy a fehérek, mint maguk a négerrek részéről történtenek megmozdulások. A fehérek megoldásai hasonlítanak az uralkodó osztály mentalitására, amely a megoldást diktálta. A legradikálisabb módszer, amit kitaláltak: a négerrek sterilizálása. Komolyan foglalkoztak azzal a gondolattal, hogy ilyen módon vessenek véget

ennek az akut kérdésnek. A másik, nem kevésbé radikális megoldás a négerek tömeges deportálása vissza Afrikába. Ez volna szerintük a legméltóbb elintézése ennek a kérdésnek: a mór megtette a kötelességét, a mór mehet; miután évszázadokon keresztül kiszípolyozták őket, miután verejtékükön felépült Amerika ipara, kereskedelme, mindene, s miután tovább nem hajlandók rabszolgáként verejtékezni elnyomóik hasznára, hurcolkodjanak vissza őshazájukba.

Maguk a négerek is álmodoznak valami Afrikában létesítendő köztársaságról, hazatelepülésről, az összes afrikai négerek egyesüléséről. Indult is mozgalom közöttük ilyen jelszavakkal. Ez a mozgalom azonban nem tud tényleg lábrakapni, széles tömegeiket nem tudja megmozgatni. Látják, hogy a faji összetartozandóság nem egyesítő faktor, hiszen ott vannak a történelmi példák: Haiti és San Domingo, az első néger köztársaságok története. Politikai függetlenségüket jó ideig megtartották, de hamarosan képződött egy négerekből és főleg mulattokból álló felsőbb kaszt, amely a többit elnyomta. Ebből keletkeztek aztán azok a véres forradalmak, amelyek Haitit feldúlták és ahol néger néger ellen harcolt. Ott van aztán Libéria példája. Ez az 1847 óta szabad köztársaság semmivel sem mutatott jobb képet, mint az Unió, amelynek alkotmányát lemásolta és amelynek protekciója alatt áll. Eppen olyan elnyomásban részesülnek ott a munkás feketék saját fajbeli uraik részéről, mint az Unióban a fehérektől. Vándorolhat a fekete proletár a déli államokból az északiba, onnan pedig Haitiba vagy Libériába mindenütt egyforma sors várja. Mindenütt ugyanazon társadalmi rendszer, mindenütt ugyanaz az összeütközés az a társadalmi rendszer, mely faji, nemzetiségi, vallási és egyéb szempontokon túl, ezektől teljesen függetlenül elnyomókra és elnyomottakra osztja az emberiséget. Így a négerek faji öntudata is lassanként osztályöntudattá válik. Ebben az öntudatosodásban van a megoldás. Öntudatukban lassan kiformalódik egy nagy harcnak a képe, amelynek a négerkérdés csak egy kis mozzanata. És mondván csinált kis faji különbségeken túl: vörösbőrű, sárga, fekete és fehér kezek összefogozva kezdik építeni a közös jövőt.

(Vége következik).

Az antiszemizmust minden komoly műveltséggel bíró ember elveti. A parazitáknak azonban, felekezetre való tekintet nélkül, kell, hogy minden igaz ember ellensége legyen.

Fekete kenyér

Uj magyar regényíróval ismertetjük meg olvasóinkat. Darvas József kemény, reális vonásokkal festi meg a magyar paraszt elnyomordott, robotos életét, az ezeréve elnyomott, babonás tudatlanságba taszított falu világát. Ez a szomorú világ ott terpeszkedik az Alföldön, azon az Alföldön, ahol játszi kedvű költőink a pacsiradals, ringó buzatáblás, akácfavirágos magyar valóságot vélik fellelni. A földalatti nyomortanyák dohos reménytelenségében azonban, ironk rámutat arra a lassan kibontakozó, de egyre acélosabb fejlődésnek induló, új magyar parasztra, akiben már nem a beletörődő szolgálélek hunyorog, hanem a Dózsa-ivadékok kemény, jövőépítő ereje feszül.

Közeledett a képviselőválasztás. Megindult az agitáció és gyűjtötték az aláírásokat. Érdekesnek, izgalmasnak ígérkezett a harc, mert a kisgazdák ellene voltak a grófnak, az eddigi képviselőnek. Mindig rászavaztak, de tavaly, az állami kölcsönnél csúnyán kibabrált velük. A kerületre eső összeget nem nekik juttatta, hanem szépen megszerezte az egyik vejének. Akkor bosszút esküdtek ellene és elhatározták, hogy többet nem szavaznak rá. Nem kell olyan képviselő, aki nem a választói javát akarja, hanem a maga zsebére dolgozik. Majd választanak ők maguknak egy becsületes embert. Maguk közül.

Kiss Ferenc harmincholdas gazda volt a jelöltjük. Csöndes jóra való ember volt. A politikához semmit se értett, de hát azt meg lehet tanulni. Beszélni tud, névnapon, disznótoron bebizonyította. És ismeri a kisgazdák bajait, óhajait. Főnt majd elmondja!

A gróf megijedt ettől a nagyhangu készülődéstől. Követet küldött a kisgazdákhöz, hogy kössenek békét és szívják el a békepipát. Ó hajlandó egy kis „dohányt” is adni az ünnepélyes aktushoz és becsületszavára ígéri, hogy többet nem fog olyan dolgokat csinálni, amelyek „kedves gazdatársai” kárára vannak.

A hirnök jött és pihegve szólt, hogy az istenért, ne szit-sanak széthúzást. A nemzeti egység érdekében kéri ezt a gróf úr. Ne mutassanak rossz példát a népnek az átkos magyar széthúzással... Szó ami szó: az ilyen veszekedések, licitálások csak szítják a szegény rétegben a lázongást. Bátrabbakká lesznek, ha látják, hogy ők is veszekednek egymás között!

Imígyen fuvolázott a békekövet, de a gazdák nem hajlottak.

— Ami jó gróf úrnak, a boletta, meg az ilyesmi, az nem jó nekünk. Ami jó lenne nekünk, az nem jó a gróf úrnak — mondták.

Megbukott a koalíció.

Folyt a harc és folyt a vásár a voksokra.

A választás előtti vasárnap délelőttjén, az istentisztelet után tartotta meg a gróf a templom előtt programbeszédét. Már reggel szállították hatalmas uradalmi szekerek a faluba a cselédséget. Asszonyostól, gyerekestől mindenestől. Az ünnepség — mert az volt! — úgy kezdődött, hogy az intéző kisleánya egy virágcsokrot nyújtott át a gróf úrnak, a béresgazda meg köszönetet mondott az

összes cselédek nevében az ő uruknak és jótevőjüknek, aki atyai szívvvel gondoskodik róluk. Biztosította, hogy ők mindig mellette állnak teljes odaadással. A gróf megcsókolta a kislányt, a béresgazdával pedig kezettfogott. A cselédek éljeneztek.

Az ünneplés és ováció után a gróf elmondta a programbeszédét. Azt hajtogatta, hogy a gazdagoknak a szegényeket is észre kell venni. Nagyon szép volt. Összefogásról és megértésről bcszélt. Ezt is megéljenezték, csak néhány Kiss-párti kortes abcúgolt hátul. De ez nem is igen hallatszott. Végén a Himnuszt énekeltek.

Délután Kiss Ferenc beszélt. Itt is szép számmal volt hallgatóság. A szegények közül is. Elvégre soha nem tudja az ember, hogy nem szorúl-e még munkáért ezekhez. Jó mindkét féllal jóban lenni. A legtöbbször úgy oldották meg a gordiuszi csomót, hogy mind a két pártnak aláírták az ajánlási ívét. Nem nagy fáradság és megéri. Folyt a küzdelem és licitáltak a kortesek. Ígértek. Mindent ígértek: kinek mire volt szüksége, vágya.

A választások előtti nap délelőttjén uradalmi kocsi állt meg a Reménysziget nyomorult vermei között. A kocsiról az ispán és a falusi kisbíró szállt le. A kisbíró megzörgette a nyakáról lógó dobót.

— Talán már itt is árvereznek! — szisszentek fel önkénytelenül a veremlakók. Kitédultak és körülfogták a dobverővel művészkedő kisbíró.

— Kedves barátaim! szólalt meg az ispán, mikor már megszűnt dörömbölni a dob. Nagy nyomoruságtok híre eljutott a mi jóságos urunkhoz, a gróf úrhoz is. Emberséges jó szívét meghatotta szenvedésetek és elhatározta, hogy segítő kezét nyújt nektek ezekben a napokban. Elküldött engem közéték, akik hosszú éveken át voltatok hűséges cselédei és akiket csak a súlyos viszonyok kényszerítő hatása alatt volt kénytelen elbocsájtani, hogy osszak ki közöttetek egy métermázsa lókolbászt. Szerény és szegényes ugyan ez az ajándék, de jószívvvel küldi és rajtatok ez is sokat segít. Fogadjátok ti is jószívvvel és viszonzásul csak annyit tegyetek meg, hogy a mostani választásokon is neki adjátok a bizalmatokat. Éljen a gróf úr, a mi képviselőjelöltünk!

— Éljen! Éljen a gróf ur! — ordították az emberek, sikoltozták az asszonyok hiszterikusan. Tágultak az orrcimpák, a paréjfőzeléktől keserű szájakban összeszaladt a nyál és minden emberben bolondul ficáinkolt az állati öröm. Húst, húst fognak kapni, ízes rostokat tapogathat majd a nyelvük és jókat haraphat a be-rozsdásodot állkapocs. Lóhús? Kutyahús? Marhahús? Mindegy, de hús, jó hús! Ennivaló!

Tolongtak a kocsi körül, furakodtak előre, hogy minél előbb kezükben érezhessék, vagy legalább orrukat megüssse a kolbász illata.

— Várjunk csak emberek! — kiabálta az intéző — először jöjjön ide sorban minden családból az ember és mondja be a ne-

vét. Megszámoljuk, hogy hányan igényelnek a kolbászból és az-szerint osztjuk el az egészet.

Természetesen mindenki igényelt.

Öreg, megrokkant emberek olyan félve szorították magukhoz a kapott adagot mint a gyermekek a karácsonyi ajándékot. Törtek egy-egy darabot az asszonymak, a gyerekeknek, maguknak és csámcsogva, mohón ették ott mindjárt.

— Hús . . .

— Jó hús . . .

— Kolbász . . . — mondogatták majdnem megzavarodva és nevettek hozzá. Ették, falták, csak úgy kenyér nélkül, mert az nem volt. Egyik gyerek lefejtette a bőrét és eldobta. Az anyja föl-vette, lefújta róla a port és bekapta. Nem, nem szabad elpocsékolni azt sem! Silány vackoktól elgyengült gyomruk ellenkezve, korogva fogadta a szokatlan ételt. Amott egy asszony kinlódva görnyedt meg és a földre is leültette a hirtelen rárohant gyomor-görcs. Fetrengett a fájdalomtól és vonaglott, de nem törődött vele, falta, jó nagy falatokkal, megráगतlanul falta a húst. A jó húst, a megalégítő húst . . .

Olyanok voltak ott csámcsogva, ricsajozva, zabálva, mint az emberevő kanibálok. Még a szemükben is éget egy kis maradvány a vadak kéjelgő lázból. Meghalt számukra minden ezen a világon és úgy érezték, hogy az egész testük egyetlen feneketlen gyomor, amely kéri, kívánja a falatokat. Oly régen ettek már húst, igazi húst!

Egyszerre boldogok lettek, elégedettek.

Kolbásztól vörösén csillogó szájukból két falás között ki-ki-böfönt egy-egy hálás örömvöltés: —

— Éljen a gróf úr! Éljen! . . .

*

Meghasadt a reggel, a választás napja. Nyolc órakor megnyílt a választási helyiség az evangélikus iskolában. Sorba jöttek az emberek és leadták szavazatukat. Az iskola előtt csendőrök álltak és sorba terelték a szavazókat. Egyik oldalon voltak a gróf emberei, a másikon meg a gazdapártiak. A gróf sora akadálytalanul kigyózhattott befelé, amazokat lökdösték, visszatartották, igazoltatták. Sokan megunták a sok hercehurcát és lassan átsompolyogtak a grófhöz.

Dél felé már izzó kezdett lenni a hangulat. Kocsik robogtak, vágattak, a gróf autója rohángált és hurcolták az embereket. Izgatott csoportok tanyáztak az iskola körül és lesték a kiszivárgó híreket.

— A gróf vezet . . .

— Kiss Ferenc vezet két szavazattal . . .

Jöttek a hírek és velük nőtt az izgalom.

Délután már egyénekért verekedtek, mert látszat, hogy legfőljebb egy-két szavazaton dől el a mandátum sorsa. Ott volt a jegyző, meg a főszolgabíró is kiutazott egy fél órára, hogy lelket verjen az emberekbe, mert telefonálták, hogy itt Kiss Ferenc vezet. Az pedig lehetetlen, hogy ő kapja meg a mandátumot. Állásába kerülhetne. Igaz ugyan, hogy az a Kiss se veszedelmes ember, de fönt a grófot akarják, hát a grófnak kell lenni! ha törík ha szakad!

Úzve, bűgva jött a gróf autója. Reszketős, öreg embert segítettek le róla. Kettlen cipelték oda a szavazatszedő bizottsághoz a két karjánál fogva. Csak hálni járt már ebbe az emberbe a lélek, nem érdekelte őt ez a földi komédia, de nem törődtek ezzel a vokshiénák. Csak addig legyen benne egy kis szufla, amíg kinyögi a gróf nevét.

Szavazás után újra kivezették, hogy beemeljük az autóba. A gróf is ott állt az ajtó mellett s odaintette a soffört.

— Hagyják itt egy kevés ideig ezt az embert. Egy kicsit rosszul áll a dolog, hozni, hozni kell az embereket. Majd ráérünk őket azután hazacipelni.

— Igenis, méltóságos uram!

Odavezették az öreget az iskola oldalához és nekitámasztották a falnak.

— Várjon egy kicsit bácsi, mindjárt jövünk magáért.

— Haza akarok menni, én olyan beteg vagyok! — nyögte keservesen.

— Majd haza visszük, ne féljen.

Az öreg félve kapaszkodott meg, mint a járni tanuló kisgyerekek. Körmeit belevájta a sárga fal kemény vakolatába és arcán végig csordult a könny. Félt, hogy elesik.

Egyszerre csak megcsuklottak a lábai a nyolcvanesztendős súly alatt és elvágódott. Fejét kegyetlenül beleverte a falba. Leperdült a kalapja és fehér haján kiverődött a vér piros foltja. Összeriadtak körülötte az emberek és egy nagynehezen előállított kocsi hazavitte.

Közeledett az este és kihirdették, hogy nyolc órakor zárják a szavazatokat. Megindult az utolsó roham. Voltak élelmes emberek, akik a jó üzlet reményében eddig nem adták le szavazatukat. Majd a legtöbbet ígérőnek.

Ezekre indult a vadászat. Tizpengőket, mázsa búzákat ígértek egy-egy igenért. A szegény parasztok éheztek, itt meg kis zsákokban hordták a pénzt. Az öreg Balog is ott állt szatir alakjával az iskola előtt és talán egész életében most volt először igazán boldog, most érezte először, hogy ember. Tudta, hogy úgylis a grófra fog szavazni, de megvárta, amíg megkérik, amíg ígérnek. Maga a gróf ment oda hozzá.

— Szavazott-e már kedves barátom? — kérdezte.

- Még eddig nem, méltóságos gróf úr...
 - Van szavazati joga?
 - Van, hogyne volna!
 - Nézze barátom, mindjárt lezárják a szavazatokat. Jöjjön!
- és belekarolt saját kezeivel. S. k.! A zsebéből meg egy tizpengőst kotorászott elő. — Ezt meg foja a fáradtságáért.

Nem is engedte ki a kezei közül, amíg le nem szavazott. Hiába, ravaszok ezek a parasztok. Meglógna a tizpengőssel és eladná magát a másik pártnak.

Voltak ott emberek, akiknek nem volt szavazati joguk, csak a kíváncsiság hozta őket össze. Ezeket is összeszedték a grófék. Nem baj, ha nincs is szavazati joguk.

Igy aztán estére, mire lezárták a szavazatokat, a grófnak nyolcvanchat szótöbbsége volt.

Darvas József

„... A valóság ugyanis, akárhogy is kendőzzük a dolgokat, mégis csak az, hogy az emberiség négy-ötödrésze méltatlan körülmények között él, még abban az esetben is, ha ezt a foglmat: élet, tetővel fedett hajlék, tápláló és elegendő élelem és az időjárás viszontagságaitól megóvó, ruha szerény igénytelenségére redukáljuk. A valóság: idegbeteg társadalom, hontalanná vált emberek, gazdasági és erkölcsi alap hijján szétzüllött család, az emberiség és a termelés spontán kontaktusának abszolút hiánya, s valami megfogalmazhatatlan neurolikus félelem, ami beborítja mindannyiunk lelkét. Félnék a gazdagok és félnék a szegények, nyilván egyik kategória sem alaptalanul. Valóság még: a szellemet a gondolatot méltatlan sorba kényszerítő parancsuralom, a fizikai és a szellemi mozgás abszolút hiánya, az értelem kiszolgáltatottsága és úgy a kulturát, mint a civilizációt elpusztulással fenyegető európai háború. Félnék az okosak és félnék az ostobák, mindegyik a maga sajátos módja és egyéni tehnikája szerint. Ez a valóság, ezek után pedig joggal veti fel kérdését az író, hogy hol létezik napjainkban az az irodalom, amely arrogancia nélkül, a tények szomorú állapotának megfelelőleg közösséget vállalna, vagy legalábbis utalna erre, az emberi létől napjainkban függetleníthetetlen emberi valóságra.

Reménytelen dolog lenne tagadni: helyel-közel megcsendül néha effajta hang, de ez a Barbusse-féle hang a fehér holló hangja.

Remenyik Zsigmond (Az irodalom berkeiben).

A közömböshöz

*Ha túrni készülsz, túrni még,
Világ borzalmát és bűnét :
Igádat, mely nyakad kimarja ;
A könnyet, mely szemed csikarja,
Mindazt, mi van s mi nem muszáj
S csak attól van, mert renyhe vagy,
Hogy még egyszer fegyvert ragadj
S a végső harcra talpra állj :
Amíg a percek és az órák
A végtelenbe illanak,
Halld, véres vádként hull a szó rád :
Az életünk egy pillanat,
S az évek, testvér, múlanak.*

*Mind kérgesebb a tenyered,
S mind savanyúbb a kenyered,
Mind jobban fűzik rád a láncot ;
Mind gyorsabb sir felé a táncod ;
Hajcsárod mind kegyetlenebb,
S az élet, mit rólad levés,
Oly kicsinyke s oly kevés :
Egyetlennél egyetlenebb.
Oh, nézd, a régi szenvedések
Új gyötrelembe fullanak,
S neked csak gyógyódás a részed,
Mig életünk egy pillanat,
S az évek, testvér, múlanak,*

*Mit elvégezhetnél magad,
Fiadra örökül ne hadd.
Ne túrj, ne várj, ne tétovázz már,
Kölyköd, szukád, csak vézna váz már,
Az izmaid már ernyedők,
Törékenyek rossz csontjaid,
Nem bírod multad rongyait,
S botot suhint feléd jövőd.
Munkád után most, alkoryattal,
Vak szolgaságba hull a nap . . .
Riadj ! és számolj el magaddal !
Az életünk csak pillanat . . .
S az évek, testvér, múlanak.*

Ezen rovatban időről-időre közöljük olvasóinktól és elvbáráinktól szerkesztőségünkbe érkezett, olvasóinkat érdeklő írások, levelek azon részeit, amelyek a lapban képviselt eszmék visszhangjául tekinthetők.

Pataki Mária, Noviszád:

„Az igazi kultúra alapja az emberszeretet“. Ez a felfogás azonban a valóságban sehol sem érvényesül. Ma mindenütt a gyűlölet uralkodik. S egész kulturánkat, tehnikánkat, kizárólag értelmetlen gyilkolásra használják fel. Ma, mikor a munkanélküliség, az éhínség és nyomor a tetőfokát érte el, újabb embermészárlásra készülnek. Teljes erővel fegyverkeznek, és óriási összegeket költenek e célra. S miért? Kinek van haszna a háborúból. Vajjon a háború a kérdések végleges elintézése? A történelem tele van háborúkkal, és mégis mindig újra és újra háborúra kell készülniök az embereknek. Egy háború sem oldotta meg az emberiség problémáját. Egy háború sem eredményes. Az utolsó imperialista háborúban (a világháborúban) milliók haltak meg, lettek nyomorékká, és mi végkép az eredmény? Világkrisis és munkanélküliség.

Nem lenne-e célszerűbb a fegyverkezés helyett az éhezők, a munkanélküliek segítése, elhelyezése és a valódi kultúra megteremtése? Vajjon nem kellene-e tiltakozni az emberi észnek, civilizációnak, erkölcsnek, a kereszténységnek a háború ellen? Vajjon hirtetett-e háborút a tiszta őskereszténység?... S ma Isten áldását kéri a fegyverekre és a hadseregekre. Ki akar meghalni közülünk, ki akar háborút? Senki. És mégis nap-nap után akaratunkon kívül közelebb visznek bennünket a háborúhoz, megkérdésünk nélkül rendelkeznek velünk, elnyomnak bennünket. Pedig az ifjuság megmutatta az igazi arcát Brüssellesben, ahol elítélték minden háborús törekvést, a fasizmust, terrort, elnyomatást, üldöztetést.

Mi a haladást akarjuk, az emberi kulturát! És ezért kell nekünk, fiataloknak kétszeres erővel dolgozni, hisz a mi érdekünkről van szó. Ez nem könnyű munka. Kitartásra, erőre, áldozatkészségre és önfeláldozásra van szükség. Meg kell változnunk, a kishitiséget, az előítéleteket le kell ráznunk magunkról. Tisztán annak a munkának szenteljük magunkat, amellyel a társadalmat jobba, igazságosabbá és erkölcsösebbé tehetjük. Az embereket fel kell világosítani, tanítani kell. Mindenki előtt meg kell nyitni az utat a kultúra felé, amelynek mindenki, közösnek kell lennie. Ma a tudást egyes emberek sajátítják ki maguknak, és félve őrzik, mert tudják hogy ez hatalmat jelent, melyet bármikor érdekeik szolgálatába állíthatnak.

Elsősorban az egyetemista ifjuságnak kellene azon dolgoznia, hogy a kulturát minél jobban általánosítsa, hogy ne csak egyes kiváltságosok, hanem minden ember egyformán részesüljön belőle. Sajnos, a mi ifjuságunk ma még nagyon kevés reményt nyújt ezen feladatok megvalósítására. Hogyan lesznek a kisebbség eljövendő szellemi vezetői, ha nincs bennük semmi akarat, alkotóerő, semmi aktivi-

tás? Először is tehát ezeket kell felébreszteni ernyedtségükből, amíg nem késő. Tanuljanak, akarjanak, dolgozzanak, alkossanak és tanítsanak!...

Fedezzétek fel a baj okozóját, lássatok hogy azután tenni tudjatok!...

Mindenkinek dolgoznia kell egy jobb jövő, egy tökéletesebb társadalom megteremtésén!

Baráth József, Szentá:

A háború és az utána következő bonyodalmak sok régi életformát összetörtek, a harcból hazatérő emberek sok hazug eszméből kiábrándultak. De az új életet kell valakinek hordoznia és ez az ifjúság. Mirajtuk áll az új élet.

A háború utáni élet egyik alkotása a modern géprabszolga, aki lélek és öröm nélkül mozog, azután ha elkopik, összetörve szétesik. Ott találjuk a gyárakban, irodákban, az uccákon. A másik szivarfüst mellett rendelkezik hidegen a munkásbérek redukálásáról. Könyörtelen és önző élet van egyfelől, — elkeseredett, kifacsart és vértlázító élet van másfelől. A társadalom kisebbik része élvez és pazarol, mert pénze van, a nagyobbik része éhségében és dühében fogát csikorgatja.

Azonban e széthulló társadalmi életben van egy másik, új életáram, mely a mélységekből mindinkább felfelé tör. Tespedt közönyön és illatgőzös légkörön keresztül tör felfelé. Ez az életáram a szebb, boldogabb élet kialakulását jelenti minden ember számára. A boldogabb életnek alapja, kiindolópontja pedig a széles emberi rétegek boldogulására való összefogás. A boldogabb élet kialakítására sürgetnek a szociológusok, a tudósok, filozófusok és öntudatos harcosaink, akik az embert, a szegény, nyomorúságos senki-embert igyeksenek felemelni és öntudatra ébreszteni.

Az idők kereke fordul s mi benne állunk egy új korszak hajnalában. A forduláznál eltűnnek a mult századok tradíciói és felfogásai, felfelé törnek az új eszmék és nézetek.

És miközben ezekért az új eszmékért csatasorba fejlődünk, mindennél jobban ránknehezedik a ma, a megélhetés súlyos problémája. Hogyan élünk meg mi, háború utáni életbeforduló nemzedék? Mik az életlehetőségeink? A jelen idők krízise és munkanélkülisége miatt erre a kérdésre a legnehezebb felelni. Hogyan élhetnénk meg mikor csak a vágy él bennünk legtöbbször, hogy dolgozhassunk. Mikor diplomás, képzett emberek vannak „B“-listán. Évek múlnak el felettünk, anélkül hogy magunknak biztos megélhetést teremthetnénk.

A munkásifjúságnak még úgy-ahogy nagyobb lehetősége van a szabadabb mozgásra mint az intellektuelleknek, de a válság miatt ez a lehetőség is mindjobbban kiszárad.

A megélhetésért való harc rettenetes valóság, és ebben a harcban egyedül nem állhat ki az ember. Ezért kell összefogni a fiatal-ságnak, hogy szervezett egységével és erejével törhessen utat magának az életbe.

New-yorki keresztmetszet. — A new-yorki Centralpark padjain éjjel tízezer hajléktalan ember alszik. — Pár millió new-yorki lakos hetenként csak 40 dollárt keres, ezzel szemben legalább havi 50 dollár lakbért fizet. — A 25 méter magas new-yorki magasvasutról naponta átlag egy férfi és egy nő megy „önként” a halálba. — New-yorknak van egy negyede, ahol minden második nap egy rendőrt vernek agyon, egy másik negyede pedig, ahol minden éjszaka átlag 15 betörés történik. New-yorkban naponta három rablótámadás van. — A divatszalonokban áruházakban a lányok reggel kilenc órától éjfélig dolgoznak. Ebédidő 35 perc. — New-york városának még a központjában, a díszes jelhőkarcolók tövében is láthatók reggelenként azoknak az éhezőknek a hosszú sora, akik valamelyik templom ajtajában ebédjegyre várnak. Az éhezők 25%-a szellemi munkás.

Mexikó: „Az amerikaiak birtokában van minden petroléumforrás, ezüstbánya, ipartelep, villamos vasút, elektromos mü.

Csak a telefon . . . a svédké. S pár vasútvonal az . . . angolké.

A sörfőzdék . . . a franciáké és a németeké.

Pár farm a . . . spanyolké. Mi tekát Mexikóban tulajdonképen a mexikóiaké?

Sajnos nem vagyok abban a helyzetben, hogy erre a kérdésre válaszoljak: nem tudom.” (Arnold Nolden: Auf Schiffen, Schinen Pneus.)

Felkérjük munkatársainkat, hogy kézírataikat legkésőbb lapzártáig, minden hónap elsejéig szíveskedjenek beküldeni.

A cikkek lehetőleg a papír egyik oldalára íródjanak.

Széchenyi botrány Budapesten

A hitbizományi javaslat tárgyalásánál a magyar felsőházban felszólalt úgy is mint hitbizományos, úgy is, mint a legnagyobb magyarnak az ivadéka, Széchenyi Aladár gróf. Idézzük a felszólalásból a következőket:

„Széchenyi István gróf személyével kapcsolatban rövid kitérésre kérek engedélyt a mélyen tisztelt felsőháztól. Rövid idővel ezelőtt megjelent Surányi Miklós tollából egy háromkötetes regény, mely Széchenyi Istvánról szól. Olyan cselekedetekről ír, melyek sohasem történtek meg, de feltéve, ha igaza lenne annak a regényírónak és így, amit ir, megfelelné a valóságnak, még abban az esetben sem lett volna szabad egy magyar embernek a legnagyobb magyar emlékét hemcskolni. Ez már nem is az olcsó közönség félrevezetése, nem is tekintélyrombolás, ez egyszerűen százszázalékos kegyeletstértés. A regényírásnak ilyen fajtáját és módját mélységesen elítélem és bizonyosra veszem, hogy a felsőház osztja a véleményemet.” (Taps, helyeslés.)

Amint látjuk, Széchenyi Aladár gróf főleg azt róttá meg, hogy Széchenyi Istvánt, a legnagyobb magyarat huřcolták a nyilvánosság elé és így a legnagyobb magyar meghurcolásában voltaképpen a nemzet kegyeletének és becsületének a sérelmezése forog fenn. A „legnagyobb magyar” minősítéséhez talán lehetne valamelyest hozzászólni. Kossuth Lajos adta neki ezt a nevet, mikor még nem volt miniszter, sem államfő, tehát semmiképen sem volt hivatalos hatáskörébe eső dolog valakit ilyen méltóságra kinevezni. Tette ezt egy egzaltált pillanatában. De ma már bizvást megállapíthatjuk, hogy ez a minősítés tulzás, mert saját kortársai között is volt akárhány, aki volt olyan nagy, vagy nagyobb magyar, mint ő, hogy többet ne mondjak, maga Kossuth Lajos, de volt Wesselényi

Miklós báró is olyan nagy magyar, Töleky László is, Nyáry Pál, Damjanich, Petőfi, Kölcsey, Vörösmarthy is... Az igaz, hogy Széchenyi igyekezett a nemesség egyik-másik balitéletét letörni, tudományos munkásságával és személyes agitációjával világitván meg, hogy a nemesség illetőleg a nemesi birtok teljes köztehermentessége az országot a végleges pusztulás felé vezeti. Konzervatív, nemes ur léttére sok keserű igét vágott olykor kiváltságos, nemes kartársai orcájába, de cselekedetei eme kemény igazságokkal nem mindig voltak összhangban.

Széchenyi István gróf paraplé forradalomnak nevezte március 15-ét és 1848 április 10-én, mikor már forradalmi miniszter volt, a következő kijelentést tette: „A nagylelkű magyar nemesség bocsátotta a jogok sáncaiba a népet”. Aki negyvennyolcas miniszter létére ilyen kijelentést bocsájthatott ki az ajkán, habár tudván tudta, hogy a nép saját maga harcolta ki a jogait és nem a „nagylelkű nemességtől” kapta alamizsnaként, arra talán mai nap még sem lehet a „legnagyobb magyar” jelzőt alkalmazni. Ő volt különben, aki követő társa Somssich Pál utján megakadályozta, hogy országos megváltásban részesüljenek azok az urbéresek is, akiknek a birtoka nem foglaltatott be az urbéri táblákba. Ezeknek azután egy emberöltő múltán kellett megváltani magukat — a saját költségükön. Az első százezer magyart ez hajtotta ki Amerikába, mert otthon a váltásösszeget nem lehetett előteremteni.

Az igaz, hogy írói és politikai érdemein kívül volt még egy nagy érdeme. Kossuth Lajos éppen ezért nevezte el a legnagyobb magyarnak: az 1825-i országgyűlésen egy felállítandó tudományos akadémia javára felajánlotta jószágainak egyévi jövedelmét, 60.000 pengő forintot. Ehhez fogható áldozatkészséget a nemesi világ tagjaitól nem is tapasztaltunk. Csak

hogyan... csak úgy ezt az összeget felajánlotta, de nem fizette ki. Csak, amikor a Pesti Napló 1903-ban szellőztette, hogy a legnagyobb magyar által felajánlott 60.000 pengő forint máig is kifizetetlen, — bár az utolsó évtizedekben, talán az alkotmány visszaállítása óta fizették az ötperentes kamatját, — fizettek be 1903 évben a Széchenyi örökösök 126.000 koronát az Akadémia pénztárába.

Nem akarok a koszorujából egy levélkét sem letépni, lehet, hogy a magasztjában a legkülönb lehetett és ha így formuláznánk meg Kossuth mondását, hogy Széchenyi István a legnagyobb „magyar gróf”, nem is vetnék ellene kifogást. Művelt ember, bejárta a világot, gentleman, olvasott ember, ha huszonötben még nem is, de negyvennyolcban már ismerte az akkori haladó irodalmat, amelynek az emlőin nevelődött a negyvennyolcas nemzedék: Kossuth Lajos, Wesselényi Miklós, Nyáry Pál, Battyányi Kázmér, stb., de mindezek a forradalmi országgyűlésen restelték volna mondani, hogy az ország költségén eszközölt tehermentesítés a „nagy-lelkű magyar nemességnek” a ténye.

Surányi Miklós az őt ért támadással kapcsolatban a következőket mondotta az újságíróknak: „Hasonló sorsa volt nemcsak Székfű Gyula „Száműzött Rákóczi”-jának, hanem Herceg Ferenc „Ocskay brigadérosának” is. Bevallom, ebben a társaságban jól érzem magam. Több mondanivalóm nincs.”

Szekfű Gyula nem regényt írt, hanem úgynevezett történelmet. De nem azért írta, hogy rácafoljon történelmi hazugságokra, hanem, hogy új hazugságokat találjon ki, amelyekkel Rákóczi Ferencnek emlékéet mocskolni lehet. Székfű Gyula a „Száműzött Rákóczit” akkor írta, amikor Rákóczi hamvait hazahozták Rodostoból. Ebbe a korba esik bele Herceg Ferenc „Ocskay brigadérosa”.

A diadalmas hős, Ocskay, kihallga-

tásra jelentkezik, de a fejedelem kiüzeni, hogy nincs most ideje fogadni, külsőt azután, hogy azért nem, mert sétálni ment az agarával. Ez az élmény hajtja a dölyfös, gögős és győzhetetlen kurucot árulásra.

Tudnivaló azonban, hogy Ocskay a leg-hívtányabb himpellér volt, akinek a neve beletévedt a történelembe. Közbüntetékért, rablásért, erőszaktevéletért bélyeget sütött a hóhér a hátára, valami lopásért a fülét is levágták. El lehet gondolni, hogy milyen ember volt, ha testvére, becsületes, mocskok híján való ember benne volt ama összeesküvésben, amelyik az elfogására és az agyonverésére vállalkozott. Ennek a hívtány embernek volt annyi igéző ereje, hogy megtudta magának feleségül szerezni Tisza Ilonát, „tisza, szerető, önfeláldozó” nőt. Herceg Ferenc ezt a haramiát választotta ki nemzeti hőseül azért, hogy egyet ruglasson Rákóczi Ferenc emlékébe. A nagy Herceg Ferenc itt egy csapásra két legyet ütött, mert Tisza Ilona személye módot adott Tisza Istvának tömjénezni, Rákóczi lepocskondiázása és az áruló Ocskainak a glorifikálása módot adott hajbókolni a császár előtt is.

Ezen a példán bátorodott fel Székfű Gyula és írt egy történetet, amelyben megírta a többi között, hogy Rákóczi Ferenc a párisi emigrációban játék- és bordélyházat tartott fenn.

Szekfű Gyula ez állítása hazugság. Székfű „Száműzött Rákóczi”-ban leírja a magyar emigráció történetét Párisban, de az emigráció dolgai nem Rákóczi tényei. Rákóczi Párisban a királyi ház tagja volt, mint rokonnak XIV Lajos olyan évdíjat állapított meg, amelyből a királyi ház tagjához illő életet folytathatott és fejtehetett ki. Azonban úgy a kuruc háború sikertelensége, mint egy neki drága, kedves teremtnének a halála szinte vakbuzgóan vallásos életre hajtotta. Egy öreg királyi hercegnőnek a körében, akit az akkori párisi közvélemény az udvar egyetlen tisztességes asszonyának neve-

zett, töltötte ideje nagy részét, az évdij-nak negyed részét sem költötte magára, hanem szétoasztotta.

Székfünek egyetlen adata van állítása bizonyítására, amely szerint egy egykorú napló azt állítja egy emigránsról, hogy a Palais Royalban játékermet tart fenn. Ez lehet igaz és lehet nemigaz. Egyébb forrást nem nevez meg és ennek a forrásnak a hitelessége és megbízhatósága nincs bizonyítva, de még ha igaz lenne is, semmi névvel nevezendő köze ehhez Rákóczinak nem volt és nem is lehetett. Aki templombajárrsal és egy öreg hercegnő környezetében ájtatos diskurzussal tölti az idejét, este jókor lefekszik, soha nem éjszakázik, soha ki nem jár társa-

ságba, akinek busás évdija van királyi rokonától, az sem játékház, sem bordély jövedelmére nem szorul. Abban a forrásban, amelyre hivatkozik Székfü ilyesmire utalás nincs.

Ez az ember nem tudhatja mit jelent az emigráció. Járt ő annak idején az ellenzéki és a haladó lelkek körül, ajánlkozott a baloldalnak is, de a baloldal nem fizette meg és nem tartotta elég tisztának. Így került Székfü a Habsbugok talpnyalói közé.

Mindezek után nyugodtan megállapíthatjuk, hogy Surányi könyvében valami nem tiszta, ha Székfü Gyula és Herceg Ferenc társaságában érzi jól magát.

Fényes S.

Tiborok és Tiborcok

Mai magyar kultur-történelem: a „Szinházi Élet”. Film és nő, könyv és író, színház és színész, bál és kozmetika, itt ezeken a hasábokon szinesednek tömegvalóságá. Elérhetetlenségükben így lesznek közkinccsek. Egy zseniális üzlet itt és így nyer a közönség vágyálma áhitatában — kulturrangot. A Gerbaudtársadalom pletykaközlönye a magyar középosztály kulturvalóságát, kulturatívóját jelenti. Gerbaudtársadalom: a színésznő és a bankár, az aranyifjú és a flapper, a gigolo és a jampec, a teniszbajnok és a bálkirálynő, a frakk és a tiszt a tiszta atmoszféréja. Gerbaudtársadalom: mindenki, aki éli, nézi és áhitozza. Atmoszféra, mely a kispolgárt hipnotizálja, mely gyorsabb lélegzésre készíti a provincializmust, pletykaközlöny, mely a tiszabürgözdí nőegyleti elnöknőnek bibliát jelent, hollywoodi reményt a lányának és a jampeclleket a fiának. Szemfényvesztés, üres léhaság, színesen csillogó veszélyes tűz, mely az oktalan pilléket és lepkéket gyógyíthatatlan illuziókba ringatja és szárnyöpkölésre csábítja. A Színházi Élet által közvetített Gerbaudtársadalom pontos szociológiai ke-

resztmetszet, a középosztály színes haláltűkre, a magyar élet antiszociális voltának egyik magyarzata és dokumentuma. Ahol a „társadalom“-fogalom helyét majdnem kiríthatatlanul elfoglalta a „társaság“-fogalom, ott a kultura törvényesen csak kosztüm-premierré, zsurrá, banketté, brids-délutáná színesedhet. Ez kultura nem más, mint egy célnélküli, tartalmatlan társadalom „társasági” élete premier plánban. Egy reflektorfényben színesedő nagy nyilvános ház, melynek hireit, képeit, eseményeit, pletykáit elfojtott lélegzettel lesik és várják, élik és élvezik a kívül rekedtek: a szürke mindennap, a vigszatlan lét, a porban fuldokló vidék Tiborcai, akik a frakkos Tiborok életét nézik és vágyják, káromolják és áhitozzák a Színházi Élet pontos heti feltalálásaiban. Tiborok és Tiborcok: micsoda közösség, micsoda valóság! De valóság, amivel számolni kell. Aki ezt az antiszociális valóságközösséget figyelmen kívül hagyja, az kinullázta a magyar élet egyik legfőbb és legjellemzőbb tünetét, a legszomorubb kulturális és szociális valóság jegyét: a Gerbaudtársadalmat: a

Tiborok és Tiborcok gicsterhes közösségét, melynek forrása és motorja a Színházi Élet.

Az utolsó hetek legelőbb és legbővebb magyar újságszenzációja a már unalomig ismert „nőragadási” ügy volt. A Sárga fiú esete Darkó Magdával, a legendás „Tiborok szövetségével” garnirozva. Az ember érthetetlenül, hihetetlenül bámulja ezt a nagy lármát, ezt a minden részletre kiterjedő gabajgást két ember szerelme körül. Egy minden vonatkozásban privát ügy ime egyszerre magyar közüggé valósult. Egyet azonban nem szabad elfelejteni. Ez az eset nem Kis János és Nagy Maris ügye, ez a Gerbaud-társadalom eseménye. És így: közügy, magyar közügy. Mindenkié. Az alakok a Színházi Életből léptek ki az uccára, a Tiborok világából, a kispolgári vágyalom szentélyéből. A frakkos estélyi ruhás bálteremből. És a kispolgári Tiborcok szivszorongva, nyálat nyelve lesik a zsutfiú harcát és a frakkos szolidáris statisztálását. A frakk kilépett az uccára, meglehet fogni, meglehet tapintani, bajba került, a gavallér a piccsen alszik a rendőrségi fogdában, a gazdag menyasszony a Schwarczerben: kell ennél több egy Intim Pista nevelte közönségnek? Rajta tehát harcra fel, hadakat és szavakat: miénk ő, mentsük meg őt! Szegénység, óh, gazdagság, kőszívű szülők, óh! Szívek harca, szerelem, romantika, óh, óh! Az élő filmgics, mint legérzékeltetőbb magyar valóság: közügy, élet, melyet az a film, az a színház, az a könyv, az a giccs termelt ki, melynek legfőbb menedzsere a Színházi Élet. A Tiborcoknak nem szabad szegénységükre, szoba-konyhas savanyú élet szagukra döbbsenni, azt el kell ködölni, — el kell falazni. Az ön-

eszmélés és öntudatosodást a Gerbaud-társadalom pikantériáival, a kultúra pletykáival, nőragadási szenzációkkal intim pistás vágyálmokkal kell megakadályozni. Tiborcnak nem szabad arra a különbségre eszmélni, mely őt valóban elválasztja Tibortól.

*Ó táncmulatságokat ad szüntelen
Ügy, mintha mindég vagy lakodalma, vagy
Keresztelője volna: és nekünk
Szívünk dobog, ha egy csapárlegény az
Utcán előnkbe bukkanik, mivelhogy
A tartozás mindjárt eszünkbe jut.*

(Bánk Bán, 3. felv. 3. jelenet)

Ezt az egész tartozásos életet, ezt a szürke torokszorító semmit, ezt a szivdobogást el kell felejteni. A Tiborcok önmaguk elől menekülnek és menekülés közben a legszínesebb, legmázosabb, legfelületesebb atmoszférába, a Gerbaud-társadalom fénykévéjébe hullnak, mint a legyek. És ez a fontos. Mert az eredmény csak így lehet: vakvágány. A kenyeret illúzió pótolja: a legyek egynek érezhetik magukat a lakmározókkal, a szüntelen táncmulatságot adókkal. A Színházi Életben közös levegőt szivhatnak, közös problémáik vannak, közös szenzációik, közös drukkolni valóik. És mi kell még? A Tiborcok esedékes öneszmélése, felhorkanása giccsbe fullt. A Tiborok saját legprivátább ügyeiknek közüggé duzzasztásával újra győztek a Tiborcok felett...

Inceze Sándor, a Színházi Élet szerkesztője, mindenki másnál jobban és jogosabban érdemli meg a kulturmunkáért kijáró elsőosztályú magyar érdemkeresztet, a Corvin-láncot, vagy az Akadémia elnöki tisztét. Kár, hogy más már megelőzte.

Fabry Zoltán

Szerkesztőségi hír: *Lévay Endre*, folyóiratunk eddigi szerkesztője és kiadója a „HID” további szerkesztéséről és kiadásáról lemondott és folyóiratunkból kilépett.

SZEMELVÉNYEK

Zilahy Lajos nyilatkozata. Zilahy Lajos még néhány héttel ezelőtt a „Magyarország” főszerkesztője volt és amint ismeretes, hirtelen elhagyta a lap főszerkesztői székét, mert munkásságát nem tudta összeegyeztetni avval az új áramlattal, amely publicisztikai tevékenységére az antiszemitizmusnak és a jobboldali világnézetnek szellemét akarta ráerőszakolni. Ebből az alkalomból az ismert magyar író a következő nyilatkozatot adta az „Új Magyarásznak”:

„Nem vagyok antiszemita! Fentartás nélkül testvéremnek tudok érezni minden zsidót, aki a magyar nyelv és szellem egységét hirdeti és fentartás nélkül szolgálja. Ehhez még csak azt kell hozzátennem, hogy miután ennek a szellemi és

nyelvi egységnek alapja és legdöntőbb tényezője a magyar nép, ezt a testvéri segítséget csak azok felé háríthatom, akik ezzel a réteggel tökéletesen vallják sorsközösségüket. Én nem csak a nyomorgó magyar földművelőért, hanem a nyomorgó magyar zsidóért is küzdeni akarok!”

A zsidó kapitalizmusra vonatkozólag a következőket mondotta:

„Abban a pillanatban, mihelyt a kapitalizmus tulkapásaival kerül összeütközésbe a világszemlélet, egyforma harcot kell hirdetnem az abban részes hercegek, grófok vagy zsidó bankárok ellen. Viszont nem jelenthet antiszemitizmust, ha a kapitalizmussal való ütközőponton a zsidókkal is szembentaláljuk magunkat.

Társadalmunk, 16 szám

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Adai, Moli, Petrovoseloi előfizetőknek. Tekintettel arra, hogy az Önöknél járt volt „Hid” ügynök a beszedett előfizetéseket elsikkasztotta, kérjük, hogy a lap kiadásában előforduló esetleges zavarokat egy levelezőlapon kiadóhivatalunknak jelentsék.

Többeknek. A Hid régi példányai nem kaphatók. Egyedül az ez évi 4. számból áll az érdeklődők rendelkezésére pár darab.

K. D. M. A. Zagreb. Levelüket vettük és annak értelmében fogunk eljárni. Kételkedünk azonban abban, hogy a levél tartalmával egyesületük összes tagjai egyetértenek.

Tíz volt előfizetőnek, Zagreb. F. évi május 9-i levelüket megkaptuk. A benne foglalt rágalmozásokkal kapcsolatban a levél írói eljen csak azért nem járunk el illetékes helyen, mert az Önök által rólunk feltételezett „parányi” magyar érzés nem engedi meg, hogy pár „fűhrer” által félrevezetett magyar társunknak kellemetlenkedjünk. Levelükkel kapcsolatban még csak a következőket jegyezzük meg: Lapunkat csak a legnagyobb küzködéssel tartjuk fent az előfizetőink dinárjaiból és a munkatársaink önzetlen, áldozatra kész munkájával. Nekünk nincsen semmiféle párttól anyagi segítségünk, mint pl. sok, állítólag a „nép”-ért, de talán in-

kább a nép félrevezetéséért irt lapnak. — Anyagi viszonyukat lapunkkal szemben Dudás Tibornak irt levelezőlapunkon tudatjuk.

J. J. B. Topola. A „Mocsár” c. könyv ára 24.— dinár, míg a „Fekete kenyér” még nem érkezett meg Szubotícára. Ennek az ára kb. 20—25 dinár lesz. A gyorsíró-tankönyvet csak Pestről rendelhetjük meg — Az árat nem tudjuk. — Minden nálunk rendelt könyvnél a rendes bolti árból 10% engedményt adunk. — Várjuk értesítését.

L. D. Petrovgrad. Tervezetét, az itteni magyar fiatalság kulturális megszervezéséről figyelemmel olvastuk. Szerkesztőségünkben már egy részletesen kidolgozott terv fekszik egy, az Ön által javasolt, kulturszövetség megalakítása tekintetében. Egy-két hónap múlva közölni fogjuk ezt a tervet lapunk hasábjain azzal a felhívással, hogy minden érdeklődő írja meg szerkesztőségünknek az alakítandó szövetséggel kapcsolatos véleményét és esetleges módosító vagy kiegészítő javaslatait. Ezen javaslatokat, — az Ön tervezetével együtt, — egy a kulturszövetség végleges megalakításának érdekében összehívando együttes összejövetelen vitatnánk meg. — Mindezeket azonban részletesebben majd a közeljövőben személyesen beszéljük meg.

Egyesületi és magánkönyvtárak

*összeállításánál a legnagyobb figyelmet
kell fordítani a könyvek összeválogatására!*

**Kísérje figyelemmel
borítólapon közölt könyvcimeket!**

Malraux: Hódítók

Pinchon: Viva Villa

Nagy Lajos: Kiskunhalom

Böloni György: Az igazi Ady

Nagy Lajos: Három magyar város

Darvas József: Vízkeresztől Szilveszterig

Tersánszki J. Jenő: Kakuk Marci a zendülők közt

Remenyik Zsigmond: Költő és valóság

Kisch: Amerika, Kína, Oroszország

Dos Passos: A 42. szélességi fok

Bebel: A nő és a szocializmus

Traven: Halálhajú

A fenti könyvek megrendelhetők a

»HID«

**szerkesztőségében és kiadóhivatalában
Szubotica, Pozorišna ulica 3-I szám alatt.**

„HID” literarni, mesečni časopis, izlazi mesečno jedanput (oko 15-og).

*Odgovorni urednik i izdavač: SIMOKOVICH ROKUS - Redakcija i administracija: SUBOTICA,
Pozorišna ulica 3-I. — Pretplatne cene: 1 god. 30⁻ din., 1/2 god. 16⁻ din., 1/4 god. 9⁻ din.*

Pojedini broj 3 dinara.

Gradska štamparija, Subotica —36 —593